

MERIPELASTUSKOIRA

Naantalin seudun meripelastajilla on kaksi alusta, kolmihenkisellä miehistöllä ajettava 12,1-metrinen Rankki-luokan alus ja kahden hengen miehistöllä ajettava 7,5-metrinen PV1-luokan alus. Kumpikin soveltuu sekä partiointiin että pelastustehtäviin ja meripelastuskoira Kuutti mahtuu mukaan hyvin.

treenaa paljon, vaikka työtehtäviä on harvoin

Meripelastuksessa oikeanlainen koira on nenineen suuri etsintäapu. Vapaaehtoispuolella virallisen näyttökokeen suorittaneita koiria ja ohjaajia on vasta vähän, mutta koiraliitot ja viranomaiset kehittävät yhteistyötä. Harrastuksena etsintä vie aikaa, mutta on antoisaa tekemistä sekä koiralle että ihmiselle.

Teksti TAINA SAARINEN
Kuvat ROBERT SEGER

Kuutti on seitsemänvuotias leikkisä paimenlinjainen bordercollie. Se on pentumaisen nuorekas, valpas ja aktiivinen. Kuutti suoritti kesäkuussa vesistöetsinnän näyttökokeen ja on nyt virallisesti meripelastuskoira.

– Näyttö meni hyvin, kertoo Kuuttin emäntä Stina Törnblom.

– Näyttökoe on simuloitu tositilanne. Meillä oli tehtävänä tarkistaa rannasta ajelehtimaan lähtenyt sup-lauta.

Kuutti löysi pudonneen maalimiehen ja palkintona oli riemukas leikki.

Näyttökokeen erinomaisesti suorittanutta meripelastuskoira Kuuttia kiinnostaa mitä ympärillä tapahtuu. Tositilanteessa ja myös harjoituksessa koira odottaa aluksen pohjalla ja nousee liikkeelle vasta saatuaan luvan.

Meripelastuskoira etsii veden vaaraan joutuneita tai haaksirikkooutuneita meri- ja järviolueella. Vesipelastus on sen sijaan kilpailulaji, eikä sillä ole tekemistä meripelastustoiminnan kanssa.

Sopivissa olosuhteissa koiran vainu on tunnetusti ylivertainen. Koira paikallistaa ihmisen pimeässä, korkeassa aallokossa ja etäältä, jopa kilometrien päästä. Kun pelastettava ei itse kykene ilmaisemaan olinpaikkaansa, koirasta on suurin apu.

Kuutti on tehtävässä huipputyypipi. Törnblom kertoo, että bordercolli-

en vahvuuksia on korkea työmoraa-li ja sopiva fyysinen koko.

– Käytännöllisyys on keskeistä. Koiran on oltava sen kokoinen, että ihminen jaksaa sen vaivatta nostaa tarvittaessa veneestä rantaan ja takaisin.

Meripelastusetsintää harrastavien koirien rotukirjo on laaja, tanskalais-ruotsalaisesta pihakoirasta suursnautseriin. Törnblom on harrastanut pelastuskoiratoimintaa kohta 30 vuotta. Kuutti on hänen viides virallinen pelastuskoiransa, neljä edellistä olivat berninpaimenkoiria. Berni on hyvä maastossa, mutta merellä sen koko on vähän liikaa.

Hyvä koira ei hyppää veteen

Meripelastustehtäviin soveltuu koira, jolla on hyvä ilmavainu ja sietokykyä kun vene keikkuu ja kun tasujen alla on erilaisia alustoja. Koiran on myös pienissä venetiloissa kestävä vieraitten ihmisten läheisyyttä. Riistavietti ei saa olla niin voimakas, että merilinnut vievät huomion.

Kaikki meripelastuskoirat ovat maastoetsintätaitoisia, mutta kaikki pelastuskoirat eivät pidä vesillä olemisesta. Jos koiran energia menee pystyssä pysymiseen, se ei etsi. Koiran voi ehkä siedättää vesille, mutta on kyseenalaista onko siitä etsijäksi.

– Sietäminen ei riitä, koiralla on oltava hyvä olla. Stressaantuneena koira ei etsi, Törnblom sanoo. – Eikä se ole koiraa kohtaan oikein.

Lisäksi on oltava uimataito. Se kuitenkin on vanhentunut käsitys, että hyvä koira hyppää veteen.

– Niin ajateltiin 20 vuotta sitten. Olihan se näyttävää, mutta ei. Tavoitteena on, että mennään kuivin jaloin rantaan, sekä ihmiset että koira.

Kysymys on turvallisuudesta. Koko meripelastustoiminnan ykkösasia on turvallisuus, kaikessa, alusta loppuun – myös koiran. Koskaan ei voi tietää mitä vedessä pinnan alla on. Jos koira sattuu itsensä, pelastustehtävän lisäksi on huolehdittava vahingoittuneesta koirasta, mikä ei ole tarkoituksenmukaista.

Jatkuvaa treeniä

Koiran ohjaajan on oltava säänkestävä siinä missä koirankin, ja kummallakin on oltava avoin ja rohkea luonne. Ohjaajan on oltava yhteistyökykyinen, sopeutuva ja sosiaalinen, ja luonnollisesti viihdyttävä merellä.

Ohjaajalla tulee olla hälytysryhmäkelpoisuus. Se tarkoittaa ensiaputaitoja, henkisen tuen taitoja, pelastustoiminnan yleisiä perusteita ja etsintätaitoja. Meripelastusyhdistyksen kansimieskurssi suoritetaan, jotta ohjaaja tuntee aluksen toiminnot, osaa lukea karttaa, säätä ja tuulen suuntaa.

Kippari Esko Myöhänen sanoo, että työnjako on silti selvä.

– Kippari ratkaisee mihin alus pystyy ja ohjaaja päättää mihin koira menee.

Myöhänen ja Törnblom toimivat Naantalın meripelastajissa.

Pelastustyö on monen tahon ja monen yksilön yhteistyötä. Kaikkien osapuolien säännöllinen treeni on välttämätöntä, jotta yhteistyö sujuu ja kaikki osapuolet hallitsevat osuutensa.

Koiran koulutuspolku

Jos koiran perusominaisuudet ovat sopivat, se harjoittelee ohjaajansa kanssa pari kolme kertaa viikossa. Treenaaminen alkaa maastossa, ja kun se sujuu, meripelastuspätevyyteen tähtäävä harjoittelu jatkuu vielä kahden avovesikauden aikana. Harjoittelu tarkoittaa tositilanteiden kaltaisia etsintöjä.

– Koirahan ei tiedä onko kyseessä tositilanne vai treeni, Törnblom sanoo. Palkkio tulee joka löydöstä.

Meripelastuskoirakoulutus kestää pitkään, vähintään pari vuotta. Kuten aina, sekin riippuu yksilöstä.

Meripelastustehtäviin pääseviltä koirilta edellytetään viranomaistarkastus maastossa. Taito tarkistetaan vuosittain, jotta kelpoisuus säilyy.

– Tehtävään on sama maastossa ja merellä, kulkuväline vain on eri, sanoo Esko Myöhänen. – Veneessä ei vain tarvitse juosta itse.

Näyttö voidaan tehdä kun koira on lähes valmis hälytyskoira maastossa eli Vapaaehtoisien pelastuspalvelun (Vapepa) puolella. Koska pelastustoiminnassa on kyse viranomaistehävistä, näytön jälkeen tehdään vielä viranomaistarkastus. Se tarkoittaa sitä, että poliisi tarkastaa koiran oppimat taidot maastotehtävillä.

Näyttökokeen ottaa vastaan Suomen Palveluskoiraliiton tai Suomen Pelastuskoiraliiton koulutettu näytön vastaanottaja ja näyttö suoritetaan Suomen meripelastusseuran aluksella.

Näytön ohjeet valmistuivat vuonna 2018. Palveluskoiraliitto, Pelastuskoiraliitto ja Meripelastusseura hyväksyivät ne seuraavana vuonna. Stina Törnblom oli mukana valmistelemassa näyttökoetta.

– Sen jälkeen aloitettiin näytön vastaanottajien kouluttaminen. Tosin tässäkin tuli covid-pandemia väliin ja yhteistoiminnallinen koulutus laskeettiin jäihin.

Leikki on paras palkkio

Pelastuskoiratoiminnan on aina oltava ammattimaista. Merellä ei voi olla

Aluksella on aina selvä työnjako. Kippari Esko Myöhänen päättää mihin vene voi mennä ja koiran ohjaaja Stina Törnblom vastaa koirasta. Kaiken ydin on toimiva yhteistyö, jota tositilanteessa johtaa viranomainen, Meripelastuskeskus.

muuta kuin luotettava. On treenattava tositilanteiden tapaan.

Pelastuskoira ja ohjaaja harjoittelevat tiiviisti, viikoittain. Harjoittelu tarkoittaa ihmisen pelastamista vedestä, navigointia, palosammutusta ja hinausta. Tehtävät rakennetaan koiralle hauskoiksi, leikkiä ja keppejä on runsaasti.

– Pelkkä lelu ei riitä, tarvitaan aina myös leikki, Stina Törnblom sanoo. Kuutti-koiralle paras palkkio on leikkiminen patukalla, joka on lempilelu.

Törnblom toteaa, että kotikoiran kouluttaminen samalla tavalla on tärkeää.

– Siinäkin on etusijalla turvallisuus. Koira ei saa juosta pihasta suin päin tielle tai riistan perään, karata ei saa. Tässäkin paras ehdollistaminen on lelu ja leikki, palkkiona hyvästä suorituksesta eli pihassa pysymisestä.

Määriteltyä eläkeikää ei pelastuskoiralla ole.

– Se voi jatkaa 10 tai 12 vuoden ikään tai se voi loppua ylihuomenna. Jos koira pysyy terveenä ja on mo-

tivoitunut, etsintätyöt voivat jatkua koko iän.

Tositilanteen kuvaus

Kun tulee hälytys eli päivystävä veneyksikkö saa etsintätehtävän Meripelastuskeskukselta (MRCC), viesti sisältää tiedot tapahtuneesta ja alue-tiedot.

Jos päivystävällä aluksella on mukana koira, kippari kysyy onko siitä apua tehtävässä. Jos se on ok, lähtevät koiran ohjaaja ja aluksen päällikkö yhteistyössä muun miehistön kanssa suorittamaan tehtävää. Tehtävä voi olla esimerkiksi ajelehtiva tyhjä vene tai kadoksissa oleva kalastaja.

– Koira on etsinnöissä yksi lisäväline valonheittimen, tutkan ja lämpökamera ohella, sanoo Esko Myöhänen. Mutta koira on ”vain koira”, ei kone. Sille sattuu virheitä ja se voi mennä hajun ohi.

Ennen alukseen astumista koiralle laitetaan pelastusliivit kuten on ihmisilläkin. Lisäksi ihmisillä on avove-

Stina Törnblom on harrastanut pelastuskoiratoimintaa yli 30 vuotta. Kuutti on hänen viides pelastuskoiransa. Bordercollien fysiikka sopii hyvin meripelastustoimintaan. Ohjaaja pystyy nostamaan sen tarvittaessa maihin.

neessä kypärä. Koira on kytkettyinä, koska veneessä on tilaa vähän ja kansi liukas. Kynsiongelmiä takia jotkut koirat on hyvä totuttaa tassusuojiin.

Ennen starttia tehdään etsintäsuunnitelma. Kun jäljitetään kadonnutta, otetaan selville tuulen suunta nyt ja viime päivinä. Suunnitelma esitellään MRCC:lle, joka hyväksyy sen tai hyl-

kää: Meripelastuskeskus on etsintää johtava viranomaisena.

Sitten ajetaan. Etsinnässä aluksen nopeus on 4–5 solmua. Koiran takia lähestymissuunta on tuulen alapuolelta. Aika ei hukata, mutta ei myöskään hosuta – hosuminen hukkaa aikaa. Koira hakee hajuja ja yksikkö etenee sovitun suunnitelman mukaisesti. Yh-

teys pidetään MRCC:ään koko ajan, sinne annetaan väliaikatietoja.

Koira makaa siirtymän ajan aluksen pohjalla. Kun etsintä alkaa, se siirtyy luvalla keulaan. Koira on opetettu etsimään ihmisen hajua ja reagoi siis kaikkiin ihmisiin. Törnblom kertoo, että kun Kuutti löytää hajun, sen häntä alkaa pyöriä.

– Jos alus etäännytty kohteesta, Kuutti kääntyy minun puoleeni ja haukkuu.

Saarta lähestyttäessä kippari ratkaisee turvallisen rantautumispaikan. Kun hän antaa luvan, mennään: koira, koiran ohjaaja ja yksi miehistön jäsen. Koira muistaa mistä sai hajun ja lähtee sitä kohti. Sitten jatketaan maastoetsintänä.

Kun kohde eli etsittävä henkilö löytyy, koira jää komennolla sivuun. Ykkösenä on tästä eteenpäin ihmisen auttaminen. Harjoittelun perusteella Kuutti tietää, että järjestys on tämä ja palkki on saa myöhemmin. Kun on merenkäyntiä ja hengenvaarassa oleva ihminen, palkkiota on voitava odottaa maihin pääsemiseen saakka. Odottamisen oppiminen on osa treeniä.

Kuutti on tehnyt löydön satoja kertoja, mutta löytäminen on sille aina

yhtä innostavaa. Koiran tehtävänä on merkkäminen ja ylivertaisen nenän-sä ansiosta se on siinä hyvä.

– Rikosoikeudelliseksi todisteeksi se ei Suomessa kuitenkaan riitä, tarvitaan lisätodisteita, sanoo Törnblom.

Auttaminen ei riitä motiiviksi

Miltä auttajasta tuntuu, kun kohteessa voi löytyä oikeastaan mitä vaan? Stina Törnblom sanoo, että kymmenien pelastusvuosien mittaan ei ole tullut vastaan sellaista, mikä olisi ylittänyt sietokyvyn.

– Rooi auttaa ihmistä tehtävissä, tuli mitä tuli. Läheistensä etsintään ei kuitenkaan kukaan osallistu.

Törnblom sanoo, ettei ole mukana auttamisen takia. Auttamisenhalu ei riitä. Suurin osa pelastustoimintaharrastusta on sitä, että ”maataan viikonloppu ojassa tai märässä metsässä” maalmiehenä, esittämässä etsittävästä kohdasta. Se ei ole auttamista.

– Teen tätä koska tämä on antoisaa, mielekästä ja järkevää harrastamista koiran kanssa ja tästä on hyötyä.

Pelastustehtäviä tulee koiran kanssa harvoin, mutta treenata pitää kaiken aikaa.

– Jos harrastaa sekä vapaaehtois- ta pelastuspalvelua että meripelastusta, ei ehdi muuta harrastaa, se on selvä, Törnblom sanoo. Siinä lienee yksi syy, miksi meripelastuskoiria on vielä vähän.

Törnblom korostaa, että meripelastusnäyttö ei ole eikä saa olla meriittien hankkimista koiralle. Ihminen on oltava aktiivinen meripelastaja itse. Mutta kyllä, meriittien kerääjiä on.

– Merellä tulee etsintätehtäviä todella harvoin. Ellei ole aktiivinen ja pidä omia ja koiran taitoja yllä, etsinnöissä sitä kokemusta ei kerry.

Hyöty ja tarjonta eivät vielä kohtaa

Suurin osa Meripelastusseuran saamista hälytyksistä koskee veneen teknistä avustamista, hinaustehtäviä tai polttoaineapua. Esko Myöhänen kertoo, että vuosittain vain yhdestä kolmeen tehtävään liittyy ihmishengen pelastaminen.

– Ja niistä yhteen olen lähtenyt koiran kanssa.

Vähäinen määrä on myös käytännötöharha. Koiria ei käytetä, koska viranomaiset eivät tiedä niistä. Koira-

liitoilla ja Meripelastusseuralla on verkkosivuillaan lista pelastuskoirista ja Vapaaehtoinen pelastuspalvelu tietää missä koirat ovat, mutta viranomaiskäyttöön sopivaa rekisteriä ei vielä ole olemassa. Tavoitteena on maanlaajuisesti kattava toiminta.

– Kun näytön suorittaneitten koirien määrä ja tieto niistä lisääntyy, varmasti koira kutsutaan helpommin mukaan. Tyhjä, ajelehtiva vene on etsintäkaavassa sellainen tehtävä, johon koira voisi aina osallistua, Myöhänen sanoo.

Virallisen näyttökokeen suorittaneita vapaaehtoisten meripelastuskoiria on vähän. Kuutina lisäksi on kaksi Raumalla ja järviolueella, Heinolassa, on kaksi.

Meripelastusseura ja merivartiosto ovat nyt luomassa järjestelmää koirien saamiseksi käyttöön. Suomessa on paljon rantaa. Vapepa-koiralle on eduksi harjoitella myös vesietsintöjä, ja lisäksi on taatusti käyttöä. Myöhänen ja Törnblom tukevat jo tulevaa käytäntöä.

– Kun olemme merellä, ilmoitamme Turkuun Meripelastuskeskukseen, että liikkeellä on alus ja koira.

KUN TARVITSET APUA VESILLÄ, TOIMI NÄIN:

Soita meripelastuksen hälytysnumeroon 0294 1000 tai VHF-kanava 16/VHF-DSC 70

Sisävesillä soita yleiseen hätänumeroon 112.

Ilmoita:

Nimesi, aluksesi nimi ja yhteysmahdollisuudet.

Tapahtumapaikka mahdollisimman tarkasti.

Mitä on tapahtunut?

Onko loukkaantuneita, onko ihmishenkiä vaarassa?

Mitä apua tarvitset?

Älä katkaise yhteyttä ennen kuin saat luvan.

Suomen Meripelastusseura on perustettu vuonna 1897. Järjestö toimii vapaaehtoisvoimin ja se on meri- ja järvipelastusyhdistysten keskusjärjestö. Järjestön päätehtävä on auttaa merihätään joutuneita rannikolla ja sisävesillä.

Etsijäkoira etsii kadonneita eläimiä.

Rauniokoira työskentelee sortuma-alueella.

Meripelastuskoirana toimii vesistönäytön suorittanut koirakko.

Rajavartioston koirat ovat viranomaisten etsintäkoiria.

Vesillä on kaikilla aina pelastusliivit, myös koiralla. Ihmisillä on avoneessä aina kypärä. Suomessa merellä on harvoin liian lämmintä, joten hyvät varusteet ovat tarpeen.